

Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/
Journal of Travel and Hospitality Business
Cilt/Vol:20(3),Yıl/ Year:2023, ss/pp:476-489
Gönderim Tarihi/ Received: 30.03.2023
Kabul Tarihi /Accepted: 11.09.2023
DOI: 10.24010/soid.1273642

Müzeler Ne Kadar Çocuk Dostu? Troya Müzesinin Çocuk Dostu Uygulamalar Açısından Değerlendirilmesi

How Child-Friendly Are The Museums? Evaluation of Troy Museum in terms of Child-Friendly Practices

Doç. Dr. Hacı Mehmet YILDIRIM
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Turizm Fakültesi
Çanakkale, Türkiye
E-posta: hadjimehmet@gmail.com

Derya VARLI
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çanakkale, Türkiye
E-posta: deryavarli@windowslive.com

Öz

Troya Müzesi, kültürlerarası bir öneme sahip olmakla birlikte coğrafi olarak da yerli ve yabancı ziyaretçilerin yoğun ilgi gösterdikleri bir konumda yer almaktadır. İlyada destanına konu olan Troya Savaşı'na tanıklık etmiş ve daha birçok uygarlığın yaşadığı bu topraklardan çıkarılan eserler, yetişkinlerin olduğu kadar çocukların da ilgisini çekmektedir. Bu çalışmada Çanakkale Tevfikiye Köyü'nde bulunan Troya Müzesi'nin çocuklar açısından fiziki, teknolojik ve eğitsel olarak uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama aşamasında müze ziyareti yapılarak, nitel araştırma yöntemi olan gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, çocuk dostu bir müzede olması gereken özelliklere göre geliştirilen gözlem formu uygulanmıştır. Yapılan değerlendirmelere göre; Troya Müzesi'nin çocuklar ve çocuklu aileler tarafından rahatça ziyaret edebileceği fiziki koşulları sağlayabildiği, teknolojik ve eğitsel olarak çocuklara uygun düzenlemelere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk dostu turizm, çocuk dostu müze, Troya Müzesi.

Abstract

Troy Museum has an intercultural importance, and it is geographically located in a place that local and foreign visitors show great interest. The artifacts unearthed from Troy lands where many other civilizations lived and witnessed the Trojan War which is the subject of Iliad epic draw attention of the children as well as the adults. In this study, it is aimed to examine the physical, technological and educational suitability of Troy Museum, in Tevfikiye village Çanakkale, for children. While collecting the data, a museum visit was made and the observation technique, which is a qualitative research method, was used. In this direction, an observation form developed according to the features that should be in a child-friendly museum was applied. According to the evaluations, it has been concluded that Troy Museum can provide physical conditions for children and parents to visit there comfortably, and also it has technological and educational arrangements suitable for children.

Key Words: Child friendly tourism, child friendly museum, The Museum of Troy.

Extended Summary

Purpose

The aim of this study is to examine the physical, technological and educational suitability for children of the Troy Museum in Çanakkale Tevfikiye Village. In addition, in the context of a child-friendly museum; The concepts of child, child-friendly museum, museology, family and the relationships among the concepts have been examined, and it is important in terms of developing information about how there are child-friendly practices in museums and suggestions for other arrangements.

Background

First of all, if we look at the origin of the word museum, we can see that we need to go back to ancient times. It is mentioned that in 300 BC, in schools where many disciplines such as logic, philosophy, and ethics founded by Plato and Aristotle, who are important philosophers of the history of thought, are discussed and transferred as an accumulation, thinkers and scientists who seek and research the origin of the "Muses" cult, which means muses. .

It is known that the Goddess Muse, also known as the goddess of literature, science and art in mythology, was transmitted orally to the present day in Greek culture through poetry, legend or lyrical songs (Atagök, 1999).When the literature is examined, studies on the Children and Childhood Museums and how and in what direction the museums other than this type of museum attract the attention of children, studies have been found about what should be done for the deficiencies in the subject (Abacı, 2005; Zilcioğlu, 2008; Aktaş Arnas, 2017; Yumuk et al. Kocoglu, 2020). In this study, it is important to reach information about how there are child-friendly practices in museums and to develop other regulations.

Method

In this study, it is aimed to examine the status of being child and family friendly by observing the physical, technological and educational arrangements of the Troy Museum. Observation technique was used to collect data. Observation technique is the on-site examination of an event, the environment or some behavior of individuals by the observer. Observation in the natural environment, which is one of the types of observation techniques, is the situation of observing the place or individuals to be observed in the usual flow without any intervention to the environment or people (Kozak, 2017). It is based on collecting and recording information about facts and events by observing facts and events by observing people (Sproull, 1995).

The observation form was created by Specialist Pedagog Sibel Şengül (2019) based on the information she gave about the features that a child-friendly museum should have, and then it was finalized by taking expert opinion. The form is grouped under three main headings as physical arrangements, technological arrangements and educational arrangements. In the form, 9 items related to the design of the Troy Museum by taking into account the physical development of children and for families to visit the museum with their children comfortably; 8 items related to the use of technological applications that increase children's interest such as games, reality and mobile applications; Finally, there are 4 items and a total of 21 items related to a specially designed education program for children, workshops, demonstrations and activities.

In order to obtain accurate data from the observation form, a day with intense children was preferred during the visit to the Troy Museum. During the visit to the Museum of Troy on Saturday, May 14, 2022, every floor of the Museum of Troy was visited and examined and the opinions of the museum staff were also sought. Permission was obtained from the Troy Museum Directorate in order to apply the observation form. It has been examined whether the criteria in the form exist in the Museum of Troy and, if so, to what extent.

Findings and Results

In this study, physical, technological and educational arrangements for children in the Troy Museum were examined. According to the data obtained; It has been determined that the physical transition between floors in the Museum of Troy is physically quite sufficient, with both the elevator and light ramps, providing convenience for children and parents who come to visit the museum with a baby carriage, the presentation of the works by taking into account the physical structure of the children, and the availability of areas for children to rest when they are tired. .

According to the observations made, the following suggestions can be made regarding child-friendly practices in the Troy Museum:

- Making children's toilets available only on the ground floor on other floors will provide convenience for children and families with children.
- It is foreseen that the existing Museum-Kit program will be continued in the following years, and this program will be expanded with the aim of benefiting all volunteer teachers and students, and this will contribute to instilling a love and awareness of museums in children.

1. Giriş

Turizmde büyük bir öneme sahip olan müze ve müzecilik kavramları, genellikle yetişkinlerin aktif rol aldığı bir alan gibi algılansa da gerekli koşullar sağlandığında küçük yaştaki çocukların da müzelere olan ilgilerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Çocuklar henüz soyut düşünme aşamasına geçemedikleri için geçmiş zamanı anlamlandırmak da güçlük çekerler. Anne-baba veya varsa büyük ebeveynlerin fotoğraflarındaki ayrıntılarla günümüzü karşılaştırarak, geçmiş kavramını biraz da olsa somutlaştırabilirler fakat yine de bu onlar için yeterli değildir (Abacı, 2005).

Çocukların somut düşünmeden soyut düşünmeye geçiş aşamasında müzeler devreye girdiğinde ise bu sürecin çok daha hızlı ve kolay olduğu düşünülmektedir. Çocukluktaki merak duygusunun herhangi bir nesneyi görerek, dokunarak giderilebildiği ve çocuğun bu duyguyu hayal gücü ile birleştirerek anlamlandırabildiği, aynı zamanda istemsiz olarak da kendi bilişsel gelişimine katkı sağlayabildiği bilinmektedir. Bununla ilgili Zilcioğlu (2008) Almanya'daki çocuk müzeleri yayınlarında sıkça karşılaştığı bir Çin atasözünü paylaşır:

*“Duyarım, unuturum
Görürüm, hatırlarım
Yaparım ve anlarım.”*

Öncelikle müze kelimesinin kökeni incelendiğinde, antik dönemlere kadar geriye gidilmesi gerekmektedir. M.Ö. 300 yıllarında, düşünce tarihinin önemli filozoflarından Platon ve Aristo'nun kurduğu mantık, felsefe, etik gibi birçok disiplinin tartışılıp bir

birikim olarak aktarıldığı okullarda, ilham perileri anlamına gelen "Muses" kültürünün kökenini arayan ve araştıran düşünür ve bilim insanlarının yetiştirildiğinden söz edilmektedir. Mitolojide edebiyat, bilim ve sanat tanrıçası olarak da bilinen Tanrıça Muse'nin, Yunan kültüründe şiir, efsane veya lirik şarkıları yoluyla sözlü olarak günümüze kadar aktarıldığı bilinmektedir (Atagök, 1999).

Literatür incelendiğinde çocuk müzeleri ve bu müze türü dışında kalan müzelerin, çocukların ilgilerini nasıl, ne yönde çektiği ve bu konulardaki eksiklikler için neler yapılması gerektiği ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır (Abacı, 2005; Zilcioğlu, 2008; Aktaş Arnas, 2017; Yumuk ve Koçoğlu, 2020). Bu çalışma, çocuk dostu müze bağlamında; çocuk, çocuk dostu müze, müzecilik, aile kavramları ve kavramların kendi aralarındaki ilişkilerin incelenmesi, müzelerde ne gibi çocuk dostu uygulamaların varlığının belirlenmesi ve müzelerde çocuklara yönelik daha başka nasıl uygulamaların olabileceği ile ilgili önerilerin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

2. Literatür

2.1. Müze ve Müzecilik

Müze kavramı için literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalardan en yaygın olarak kullanılanı, Bakanlar Kurulunun 11.12.1970 tarihli 13.691 sayılı Resmi Gazete'de yürürlüğe giren ve 11.04.1985 tarihli kararı ile 15.05.1985 tarih ve 18755 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak değiştirilen Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliğinin 4. maddesinde belirtildiği üzere (ICOM Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği, 1985):

"Kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüd, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu halde teşhir eden kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan müesseselere müze adı verilir."

Avrupa'da 17. yüzyıla kadar soylu ve aristokratların eski nesne veya eşyalara merakı ile başlayan koleksiyonculuk, bu eşyaların sergiye açılmasıyla müze kavramının başlangıcı olmuş ve Sanayi Devrimi'nden sonra da bilgi ve öğretme amacına hizmet vermeye devam etmiştir. 1945 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve 1946 yılında Uluslararası Müze Konseyi'nin (ICOM) kuruluşuyla çoğunlukla okul öğrencilerine eğitim amacı taşıyan müzelerin, yetişkinlere de ilgi ve yetenekleri doğrultusunda müzelerden faydalanmalarına imkan sağlamış olduğu ve bugünkü temel yaşam felsefesi olarak kabul edilen Yaşam Boyu Öğrenme sürecinin temellerinin bu döneme kadar gitmiş olduğu düşünülmektedir (Akmehmet ve Ödekan, 2006).

Türkiye'deki müzeler Arkeoloji Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri, Anıt Müzeler, Güzel Sanatlar Müzeleri, Uzmanlık Müzeleri, Açık Hava Müzeleri, Çocuk ve Çocukluk Müzeleri olarak sınıflandırılmaktadır (Abacı, 2005: 17-26). Türk tarihinde müzecilik anlayışına uygun olarak ilk müzecilik denemesinin Selçuklular tarafından yapıldığı görülmektedir. Selçuklular Konya'daki Sur duvarı inşasında eski döneme ait buldukları her türlü şekillendirilmiş taş ve heykelleri görünür yerlere geliştirerek sergilenmesini ve eserlerin korunmasını sağlamışlardır. Osmanlı Döneminde ise sarayın mahzenlerinde gizlenen birçok tarihi eser Topkapı Sarayı Müzesi açıldıktan sonra çıkarılmış ve sergilenmiştir (Eyice, 1989).

Öğrencilik yıllarında müze bilime ilgisi başlayan ve gençlik yıllarında da birçok ülkenin müze ve ören yerlerine ziyarette bulunan Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyet'in

ilanından sonra da kararname yayınlatarak başta Topkapı Sarayı Müzesi, Etnografya Müzesi, Ayasofya Camii, Mevlana Müzesi gibi daha birçok müzenin ülkeye kazandırılmasına önderlik etmiş; Anadolu'da arkeolojik kazıların başlamasına müze, tarih ve dil bilimi uzmanlarının yetiştirilmesi için fakültelerin açılmasına önderlik ederek fikirlerini de şu yönde belirtmiştir (Önder, 1989):

“Memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz define halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ileride tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için Müze Müdürlükleri'nde ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji mütehassıslarına kat'i lüzum vardır.” Yıllar içinde dünyada ve Türkiye'de değişim göstererek gelişen müzelerin geçmişle bağlantı kurarak geleceğe ışık tutması insanlık ve insanlık tarihi için büyük önem arz etmektedir.

2.2. Çocuk Dostu Turizm

Aileler çekirdek veya geniş aile gibi çeşitlilik göstermekle birlikte en az bir ebeveyn veya aile yakını (anne, baba, büyükanne, büyükbaba, çocuğun yetiştirilirken yanında olan ve onu tanıyan bir kişi) ile en az bir ve daha fazla sayıda çocuktan oluşan bir toplum birimidir (The Audience Agency, 2001). Çocuk dostu turizm, aile üyelerinin birlikte vakit geçirmesine, hem ebeveynlerin hem de çocukların oyun oynayabileceği ve eğlenebilecekleri aktivitelerin bulunmasına olanak sağlamalıdır. Özellikle 0-6 yaş aralığı çocukları olan aileler için turistik işletmeler bu kriterlere göre dizayn edilmelidir. Örneğin tuvaletler, musluklar, dinlenmek için oturma yerleri, çevre düzenlemesi, park ve eğlence alanları, çocukların fiziksel özelliklerine göre düzenlenmelidir. Ayrıca gezilebilecek alanlarda bebek arabaları, çocuk bisikletleri, ebeveynli çocuk bisikletleri veya mini araçların bulunması, aileleri büyük oranda rahatlatabilecek etkenlerdir (Song vd., 2020: 4).

Ailelerin tatillerini değerlendirmek için gidecekleri yerlerde sadece çocuk dostu işletmelerin veya turların olması da tek başına yeterli değildir. Tercih edilen yerlerdeki toplumun da bu konuda duyarlı ve bilinçli olması önemli bir kriterdir. Bu konuda dünyada Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) kriterlerine göre belirlenen çocuk dostu olarak seçilen başlıca ülkeler: Andora, Avusturya, Belarus, Belize, Brezilya, Kanada, Kolombiya, Kosta Rika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İran, İsrail, İtalya, Japonya, Malavi, Moğolistan, Yeni Zelanda, Paraguay, Polonya, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Romanya, Slovenya, İspanya, Sri Lanka, İsveç, İsviçre, Lihenştayn, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve Vietnam'dır (UNICEF Child Friendly Cities Initiatives, 2022).

Yüzde 30'u çocuklardan oluşan Türkiye'de ise çocukların sorunlarına çözüm bulmak, oyun ve eğlence yerlerine kolay erişim sağlamak, çocuk hakları konusunda bilinçlenme ve çocuklar için yerelde harcamaların artması amacıyla UNICEF Türkiye 2014 yılında bir proje başlatılmıştır. Bu projede yer alan belediyeler: Lüleburgaz-Kırklareli, Mamak-Ankara, Manisa, Bornova-İzmir, Mersin, Giresun, Bitlis, İspir-Erzurum, Eyyübiye-Şanlıurfa ve Yüreğir-Adana'dır (UNICEF Türkiye Child Friendly Cities Initiatives, 2022). Çocukların ve ailelerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayan fiziki koşulları sağlayan işletmelerin sayısının artması ve bu konuda bilinçli bir toplum ile çocuk dostu şehirlerin artması sağlanarak çocuk dostu turizmin gelişeceği öngörülebilir.

2.3. Müzelerde Çocuk Dostu Uygulamalar

Okul dışında çocukların eğitim alabileceği en uygun ortamlardan biri de müzeler olarak düşünülebilir. Müzelerde çocuklar kendi kendilerine, akranlarıyla veya aile bireyleri ile farkında olmadan, keşfederek, gözlemleyerek ve en önemlisi zevk alarak öğrenmeyi içselleştirebilirler (Ünal ve Pınar, 2017). Müze tasarımcıları, küratörler ve eğitimciler geleneksel olarak çocukları bir grup öğrenen olarak vurgulamışlardır. Ancak çocuklar sadece öğrenen değil aynı zamanda deneyimleyenlerdir (Birch, 2018).

Özellikle ilkökul çocukları için, müfredata uygun olarak belli aralıklarla müze, ören yeri ve arkeolojik alanlara geziler düzenlenerek, soyut anlatılar somutlaştırılıp, çocukların konuyu anlamaları kolaylaştırılabilir. Bu konuda (Akyol ve Köksal Akyol, 2017) çocuklar için tasarlanmış oldukları drama etkinliklerini müze ve arkeolojik alanlarda uygulayarak, onların yaparak yaşayarak, kalıcı öğrenme sağlamalarına fırsat oluşturmuşlardır.

Aktaş Arnas, (2017) müzeleri, çocukların oyun oynayarak kendi gelişimlerine katkıda bulunabileceği ve keşifte bulunabilecekleri önemli öğrenme ortamı olarak görmektedir. Bu bağlamda birçok ülkede sadece çocuklar için tasarlanmış sanal olarak da gezilebilen çocuk müzeleri bulunmaktadır. Bu örnekler Tablo 1'de gösterilmektedir. (Öztoygur, 2021):

Tablo 1: Dünyadaki çocuk müzeleri

Sıra	Müze	Alan
1.	Boston Children's Museum (Boston Çocuk Müzesi)	Bilim, kültür, çevre bilinci, sağlık ve sanat
2.	The Metropolitan Museum of Art (Metropolitan Sanat Müzesi)	Zaman Makinesi ile her türden sanat eseri
3.	Chicago Children's Museum (Chicago Çocuk Müzesi)	Renkli köpük, oyun hamuru, parmak kuklası
4.	Tate Kids (Tate Çocukları)	Sanat, sanatçı, kreasyon yaratma
5.	Gyeonggi Children's Museum (Gyeonggi Çocuk Müzesi)	Kendi kendine öğrenme ve etkileşimli sergiler
6.	aMuse'um Children's Museum (aMuse'um Çocuk Müzesi)	Fen, teknoloji, mühendislik, matematik, sanat projeleri, açık hava etkinlikleri)
7.	Children's Museum of Houston (Houston Çocuk Müzesi)	Deney, hikayeler, melodiler
8.	Pretend City Children's Museum (Sembolik Şehir Çocuk Müzesi)	Matterport 3D Space teknolojisiyle çocukların sanal ortama dahil edilmesi
9.	İstanbul Oyuncak Müzesi	Dünyanın çeşitli ülkelerinden farklı kültürleri yansıtan antika oyuncaklar

Sayıca oldukça az olan bu tür çocuk müzeleri dışındaki bazı diğer müzelerde ise çocuklar için özel olarak tasarlanmış farklı uygulama ve etkinlik alanları bulunmaktadır. Ayrıca müzelerin fiziki ortamlarının yeterliliği, müze görevlilerinin çocuklarla ilgili nitelikli olup olmaması, eserlerin tanıtımlarının çocuklara uygun uygulamalarla tanıtılıp tanıtılmaması da müzelerin çocuk dostu olup olmadığı konusunda bilgi vermektedir (Yumuk ve Koçoğlu, 2020).

Çocuk dostu bir müze aslında, aile ve çocuk dostu turizmin veya çocuk dostu bir şehrin, toplumun ana yapı taşlarından biri olarak düşünülebilir. Son yıllarda bu kavramların öne çıkması ve çocuk odaklı tatillerin yaygınlaşmasıyla, işletmeler de bazı yenilikler yaparak ilerleme kaydetmeye başlamışlardır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, sadece pazar amaçlı değil, gerçekten çocuklar düşünülerek bu durumun yaşama uyarlanarak yapılmasıdır (Taner, 2019).

2.4. Troya Müzesi

Troya Müzesi, Türkiye'nin Çanakkale ilinde Troya Antik kentine ait eserlerin sergilendiği arkeolojik müzedir. Kuruluş amacı, Homeros tarafından kaleme alınan İlyada ve Odyssea destanlarında yer alan, tarihi M.Ö. 3000 yıllarına dayanan, ticaret, zenginlik ve savaş kenti olan Troya şehrinin kalıntı ve koleksiyonlarına ev sahipliği yaparak, yurt dışına kaçırılmış eserlerin iadesi işlemlerini gerçekleştirmektir.

2011'de düzenlenen ulusal bir projenin birinci seçilmesiyle, 2013 yılında inşaatına başlanan müze 2018'de bitirilerek ziyarete açılmıştır. 1980 yılından beri Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde korunan eserler Troya Müzesi'nin açılması ile burada sergilenmeye başlanmıştır (Troya Müzesi, 2022). Yeni kurulan bir müze olmasına rağmen, birçok ödül almaya hak kazanmıştır (Anadolu Ajansı, 2022). Bu ödüller aşağıda belirtilmektedir.

1. 2020 Atraction Star Awards "En Başarılı Müze"
2. 2020- Avrupa Müze Forumu (EMF) Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri -Özel Teşekkür 2021
3. 2020/2021 "Avrupa Müze Akademisi Özel Ödülü"
4. 2021 Homeros Bilim Kültür ve Sanat Ödülü
5. 2021 Museums In Short Ödülü

Troya Müzesi üç kattan oluşan ve 90.000 metrekarelik büyüklüğe sahip olan, bazı bölümlerden oluşmaktadır. Bu alanlar; müze teşhir depolama, idari birimler, sosyal donatı mahalleri, açık teşhir, peyzaj ve ziyaret alanlarıdır (Türkiye Kültür Portalı, 2022). Büyüklü küçüklü tarlaların yer aldığı Troya bölgesine uygun olarak tasarlanmış küp biçimindeki yalın şekliyle dikkat çeken müze, dış kaplama olarak corten adı verilen paslanmış metal kullanılarak da eski çağlara ait çömlek ve testi yapılarına benzetilerek, gelen ziyaretçileri günümüzden geçmişe götüren bir yapı olma özelliği taşımaktadır (Yıldız Kuyrukçu, 2021).

Zemin katta genel olarak Troya bazı diğer antik kentlerin kalıntıları heykelticiler kaplar yer almaktadır. Ayrıca çocukların öğrenmesini kolaylaştırmayı, eserleri ve isimleri basitçe açıklamaya hedefleyen keşif kutuları bulunmaktadır. Tüm yaş gruplarının ilgisini çeken Troya altınları da özel ayrı bir bölümde sergilenmektedir. Birinci Katta Troya'nın evreleri kronolojik sıraya göre anlatılarak o döneme ait alet edevatlar sergilenmektedir. Yine bu katta bulunan gemi vitrin, deniz kavimlerine yapılan saldırıları efektli yansıtma yöntemi ile anlatarak küçük yaş gruplarının da ilgisini oldukça fazla çekmektedir. İkinci katta ise Troya kentlerine ait haritalar ve eserler yer almakta ve Troya kentinin yıkılış hikayesi kapalı bir alanda 4 dakikalık bir animasyonla anlatılmaktadır. Yine bu katta 1994'te çıkarılan Polyksena Lahti ve Roma imparatorlarının heykelleri 2012'de Parion'da ortaya çıkarılan Triton (Kentouros) heykeli de odak noktalarındandır. Üçüncü katta ise Troya'dan sonra bu bölgede kurulan beylikler ve Osmanlı Devleti'nin kurulduğu dönemleri tasvirleyen fotoğraf, gravür ve eserlere yer verilmiştir. Ayrıca bu katta Calvert'in Troya bölgesindeki ilk kazıları, Schlimann'ın Priamos Hazinesini kaçırması ve Troya'nın dokuz katmanının tarihlenmesi anlatılmaktadır.

1998 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almaya hak kazanan Troya Antik Kenti 20 yıl sonra yani 2018'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Troya Yılı olarak ilan edilmiştir. Aynı yıl Troya Müzesi'nin açılması, "Troya Hazinesi- Asırlık Hasret" filminin ulusal ve uluslararası olarak yayınlanması, Çanakkale'deki alışveriş merkezlerinde Troya ile ilgili sergilerin yapılması, PTT'nin pullarında Troya'yı konu

alması da Troya Antik Kenti ve Troya Müzesi'nin geniş kitlelere ulaşabilmesine ve insanlar üzerinde farkındalık yaratabilmesine imkan sağlamıştır (Korkmaz, Savaşçı ve Aydın, 2019).

3. Yöntem

Bu çalışmada Troya Müzesi'nin fiziksel, teknolojik ve eğitsel düzenlemeleri gözlemlenerek, çocuk ve aile dostu olma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplamak için gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Gözlem tekniği, bir olayın, içinde bulunulan ortamın veya bireylerin bazı davranışlarının gözlem yapan kişi tarafından yerinde incelenmesidir. Gözlem tekniği türlerinden olan doğal ortamda gözlem, ortama veya kişilere herhangi bir müdahalede bulunmadan, gözlemlenecek yerin veya bireylerin olağan akışında gözlemlenmesi durumudur (Kozak, 2017). Gözlem yapan kişilerin olgu ve olayları gözlemleyerek olgu ve olayların özellikleri hakkında bilgilerin toplanarak kayıt altına alınmasına dayalıdır (Sproull, 1995).

Gözlem formu Uzman Pedagog Sibel Şengül (2019) tarafından çocuk dostu bir müzenin taşınması gereken özellikleri ile ilgili verdiği bilgilere dayanılarak oluşturulmuş daha sonra uzman görüşü alınarak son hali verilmiştir. Form, fiziki düzenlemeler, teknolojik düzenlemeler ve eğitsel düzenlemeler olarak üç ana başlık altında toplanmıştır. Formda Troya Müzesi'nin çocukların fiziksel gelişimlerinin dikkate alınarak tasarlanması ve ailelerin çocuklarıyla rahatça müzeyi ziyaret edebilmesi ile ilgili dokuz madde; oyun, gerçeklik ve mobil uygulamalar gibi çocukların ilgisini artıran teknolojik uygulamaları kullanılması ile ilgili sekiz madde; son olarak da çocuklar için özel olarak tasarlanmış bir eğitim programı, atölye, gösteri ve etkinlikler ile ilgili dört madde ile toplam 21 madde yer almaktadır.

Gözlem formundan doğru veriler elde edebilmek için, Troya Müzesi ziyaretinde çocukların yoğun olduğu bir gün tercih edilmiştir. 14 Mayıs 2022 Cumartesi tarihli Troya Müzesi'ne gerçekleştirilen ziyarette, Troya Müzesi'nin her katı gezilerek incelenmiş ve müze görevlilerinin de fikirlerine başvurulmuştur. Gözlem formunun uygulanabilmesi için Troya Müzesi Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Formda yer alan kriterlerin Troya Müzesi'nde var olup olmadığı, varsa hangi derecede mevcut olduğu irdelenmiştir.

4. Bulgular

Troya Müzesi'ne gerçekleştirilen ziyarette müze, gözlem formundaki maddeler kapsamında değerlendirilmiştir. Çocuklara yönelik fiziki düzenlemelere ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Troya Müzesinde Çocuklara Yönelik Fiziki Düzenlemeler

Fiziki Düzenlemeler	Durum
Müze giriş-çıkış alanının fiziki yapısı çocuklara uygunluğu	✓
Çocukların yorulduklarında oturabilecekleri veya dinlenebilecekleri bir alanın bulunması	✓
Müze eserleri farklı yaştaki çocukların fiziksel gelişimleri dikkate alınarak sergilenmesi	✓
Müzedeki çocukların fiziksel gelişimlerine uygun tasarlanmış bir sergi izleme hattı	✓
Her katta tuvaletin bulunması	Kısmen
Mevcut tuvaletlerde küçük yaştaki çocuklara uygun tuvalet	✓
Ailelerin müzeye bebek arabaları ile girebilme imkanı	✓
Bebek arabası ile katlara çıkmak için fiziki koşulların uygunluğu	✓
Müzedeki asansörün bulunması	✓

Tablo 2'ye göre, Troya Müzesi'ndeki çocuklara yönelik fiziki düzenlemelerin neredeyse hepsinin var olduğu görülmektedir. Küçük yaş çocuklara sahip ebeveynlerin gerek bebek arabasıyla hafif rampalı yolu kullanarak, gerekse asansörle katlar arası geçişi kolay bir şekilde sağlanmaktadır. İlkokul çağı çocukları yönergeleri takip ederek, sergilenen eserleri kendileri kolaylıkla inceleyebilmektedir. Özellikle çocukların ilgisini çekecek tarzda hazırlanmış, bir yüzünde soru diğer yüzünde cevabı bulunan ahşap bloklar, müze sergi izleme hattı boyunca aralıklarla yerleştirilmiştir. Sanal gerçeklikle hazırlanmış, küçük bir delikten bakarak görülebilen 3 boyutlu rekonstrüksiyonlar da her yaştan kişinin fiziki yapısına uygun olarak tasarlanarak sergilenmektedir. Fotoğraf 1'de hem yetişkinlerin hem de çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış, Troya döneminde yaşayan insanların yaşam biçimi, kıyafetleri ve uğraşları ile ilgili sanal görüntü sağlayan silindirik biçimli bir tasarım gösterilmektedir.

Fotoğraf 1: Sanal Görüntülü Silindir

Ayrıca müzede ahşap bloklu karakter tamamlama oyunu, çocukların görsel dikkatini ölçmek ve eğlenmelerini sağlamak amacıyla tamamen çocukların fiziki özellikleri dikkate alınarak tasarlanmıştır. Her bir küpün her yüzünde bir Troya karakteri çizilmiş ve en üstteki küplerde karakterin baş kısmı, orta küplerde göğüs bölgesi ve en alt küplerde de bacak ve ayak kısımları resimlendirilmiştir. Çizimlerdeki ipuçlarına göre çocukların karakter resimlerini doğru şekilde tamamlaması gerekmektedir. Fotoğraf 2'de çocuklar için tasarlanmış bu oyun gösterilmektedir.

Fotoğraf 2: Ahşap blok oyunu

Dinlenme alanları müzede her katta ve katlar arası güzergahtaki rampalarda belirli kısımlarda bulunmaktadır. Fotoğraf 3'te giriş kattaki dinlenme alanı gösterilmektedir.

Fotoğraf 3: Dinlenme alanı

Müzelerde çocuklara yönelik fiziki düzenlemelerin yanı sıra teknolojik düzenlemelerde önemlidir. Troya Müzesinde çocuklara yönelik teknolojik düzenlemeler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Troya Müzesinde Çocuklara Yönelik Teknolojik Düzenlemeler

Teknolojik Düzenlemeler	Durum
Müzede artırılmış gerçeklikle hazırlanmış mobil uygulamalar	✓
Mobil uygulamalar varsa çizgi film karakteri veya animasyonlar	✓
Oyun teknolojileri	✓
Sanal gerçeklik çalışmaları	✓
Üç boyutlu taranmış eserler	x
Dokunmatik ekranlı sergilemeler	✓
Çocuklara uygun etkileşimli dijital kitaplar	✓
Dijital dürbün uygulaması	✓

Tablo 3 incelendiğinde, Troya Müzesi'nin çocuk dostu bir müzede olması gereken teknolojik donanıma da sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Tunç çağı döneminin sanal gerçeklikle aktarılması, dokunmatik ekranla Troya dönemi karakterlerinin kendilerini sesli olarak tanıtmaları, etkileşimli dijital kitaplarının belli bir mesafeden el hareketleri ile ileri veya geri çevirebilmesi gibi uygulamalar da çocuk ziyaretçilerin olduğu kadar yetişkin bireylerin de ilgilerini çeken teknolojik düzenlemeler olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, müzedeki tüm parçalar orijinal olarak sergilendiği için üç boyutlu taranmış eserlerin müzede yer almadığı görülmektedir.

Yüz tanıma sistemi ile ekrandan Troya dönemi karakterlerinden birini seçerek yüz tanımlatabilme ve karekod uygulaması ile oluşan resmi telefona aktarabilme teknolojisi, çocukların keyif aldığı bölümlerden biri olarak ilk sıralarda yer aldığı söylenebilir. Aynı zamanda, belli bir zaman diliminde, üç seçeneğe çoktan seçmeli sorular doğru cevaplandığında, ekranda gemilerle Troya'ya ulaşmayı amaçlayan oyun teknolojileri de çocukların müzede gezerken neler öğrendiklerini ölçmeyi ve daha dikkatli birer gözlemci olmalarını amaçlayan bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Bu iki teknolojik uygulama Fotoğraf 4'te gösterilmektedir.

Fotoğraf 4: Yüz tanıma teknolojisi ve dokunmatik ekranlı oyun teknolojisi

Müzelerde çocuklara yönelik fiziki ve teknolojik düzenlemelerin yanı sıra eğitsel düzenlemelerde yapılmaktadır. Troya Müzesinde çocuklara yönelik eğitsel düzenlemeler Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Troya Müzesi Çocuklara Yönelik Eğitsel Düzenlemeler

Eğitsel Düzenlemeler	Durum
Müzedeki çocuk eğitim atölyesi	✓
Müzedeki gösteri, sunu, canlandırma veya tiyatral etkinlikler	Kısmen
Çocuklara özel tasarlanmış eğitim programı	✓
Bilgi panolarının görselleri	✓

Tablo 4'teki çocuk dostu bir müzede olması gereken eğitsel düzenlemelere bakıldığında ise, Troya Müzesi'nin bu konuda oldukça başarılı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Müzenin giriş katında bulunan çocuk eğitim atölyesinden bulunması ve burada haftada veya ayda bir olarak canlandırma, sunu gibi tiyatral etkinliklerin düzenlenmesi, çocuklara müze sevgisini aşılacak adına yapılan en güzel örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca çocuklara özel olarak tasarlanmış bir program olan Müze-Kit programı ile çocuklar belli aralıklarla müzeyi ziyaret edebilmektedir. Böylece çocukların müze ve eserler hakkında daha ayrıntılı bilgi alabilmesi, müze ziyaretlerinin zamana yayılarak müze kültürünü içselleştirilmesi gibi imkanların sağlandığı görülmektedir. Fotoğraf 5'te Troya Müzesi'nin giriş katında bulunan, çocukların etkinlik yapabilmesi için onlara ayrılmış özel bir alan olan çocuk eğitim atölyesi gösterilmektedir.

Fotoğraf 5. Çocuk Eğitim Atölyesi

5. Sonuç ve Öneriler

Müzeler kurulduğu ilk günden bu yana her yaştaki insan için dolaylı bir öğrenme aracı olmuştur. Geçmiş geleceğimizde buluşturma da köprü rolü oynayan müzelerin nasıl ziyaret edileceği, çocuklarla birlikte eğlenerek ve keşfederek müzede nasıl zaman geçirileceği hakkında ebeveynlerin de bilgilendirilmesiyle çocuklar değişim ve gelişim gösterebileceklerdir (Abacı, 2005). Çocuk dostu müzeler çocukların gelişiminde hayati bir rol oynamakta ve yaşamları üzerinde kalıcı etki yaratabilecek eğitimsel, kültürel ve sosyal faydalar sunmaktadır. Ayrıca gelecek nesil meraklı, bilgili ve ilgili vatandaşların yetiştirilmesinde hayati öneme sahiptir. Eğitimi tamamlayıcı olarak bilinen müzeler dünyada ve Türkiye’de değişen ve gelişen teknolojiye de uyum sağlamak durumundadır. Bu yüzden çağımız müzecilik anlayışına uygun olarak tasarlanan, ebeveynlerin ve çocuklarının birlikte ziyaret edebileceği, ihtiyaçlarını karşılayabileceği müzelerin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

Aileler müzeye erişimde zorluk yaşıyorsa, bu durum onların sanat eserlerini görmeden önceki tepkilerini de etkilemektedir. Ayrıca müze ziyaretleri esnasında küçük çocukları için bakım alanları, dinlenmek için daha fazla oturma imkanları ve sessiz alanlar talep etmektedirler. Bunun yanı sıra ziyaretlerinde kendilerine destek olan personellerin varlığı da ailelerin kendilerini iyi karşılanmış ve özel hissetmelerini sağlayarak sonraki müze ziyaret niyetlerinde etkili olmaktadır (Cox, 1999). Bu çalışmada Troya Müzesi’nde yer alan çocuklara yönelik fiziki, teknolojik ve eğitsel düzenlemeler incelenmiştir. Elde edilen verilere göre; Troya Müzesi’nde fiziki olarak katlar arası geçişin hem asansörle hem de hafif rampalarla, çocuklara ve bebek arabası ile müzeyi ziyarete gelen ebeveynlere kolaylık sağlamasıyla, eserlerin tanıtımının çocukların fiziksel yapıları göz önüne alınarak sergilenmesiyle ve çocukların yorulduklarında dinlenebilmeleri için alanların bulunmasıyla fiziksel olarak oldukça yeterli olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Cox (1999) tarafından vurgulanan olanakların çoğunlukla var olduğu görülmektedir.

Müzelerin okul ve eğitim işlevinin giderek artmasıyla teknolojik kaynaklardan yararlanarak içerikler hazırlanması gerekmektedir (İşman, Willis ve Dabaj, 2002: 132). Teknoloji çağı çocukları geçmişle buluşturan Troya Müzesi’nde mobil uygulamalar, animasyonlar, sanal gerçeklik çalışmaları ve teknolojik oyunlar yer almaktadır. Yine giriş katında bulunan çocuk eğitim atölyeleri, Müze-kit programı ve en az ayda bir düzenlenen etkinliklerle de Troya Müzesi’nin eğitsel açıdan da çocuk dostu düzenlemelere sahip bir müze olduğu görülmektedir.

Daha sonraki çalışmalarda çocuklu ailelere ilişkin müze ziyaret motivasyonlarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir. Müze dostu uygulamalar ve ailelerin müze ziyaret deneyimleri değerlendirilebilir. Dünyada ve Türkiye’deki müzelerde çocuk dostu uygulamalar değerlendirilerek karşılaştırma yapılabilir. Ayrıca yapılan gözlemlere göre Troya Müzesi’ndeki çocuk dostu uygulamalara ilişkin aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- Sadece giriş katında bulunan çocuk tuvaletlerinin diğer katlarda da mevcut hale getirilmesi, çocuklar ve çocuklu aileler açısından kolaylık sağlayacaktır.
- Gerçekleştirilen Müze-Kit programının ilerleyen yıllarda da devam ettirilmesi ve bu programdan, gönüllü tüm öğretmen ve öğrencilerin yararlanması hedef alınarak yaygınlaştırılması, çocuklara müze sevgisi ve bilinci aşılamak adına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

6. Kaynakça

- Abacı, O. (2005), *Çocuk ve Müze*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Akmehmet, T. ve Ödekan, A. (2006). "Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi". *İtü Dergisi*, 3 (1), ss. 47-58.
- Aktaş Arnas, Y. (2017), "Oyun, Öğrenme ve Deneyimin Birleşimi: Çocuk Müzeleri", *Çağdaş Drama Derneği Dergisi*, 12(2), ss. 17-30. DOI: 10.21612/yader.2017.010.
- Akyol, A. ve Köksal Akyol, A. (2017), "Müzelerde ve Arkeolojik Alanlarda Drama Uygulamaları". *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12 (2), ss. 105-126. Doi: 10.21612/yader.20 17.017.
- Anadolu Ajansı (2022), "Avrupa'nın Ödül Avcısı Troy Müzesi Kısa Tanıtım videosuyla da ipi göğüsledi", <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/avrupanin-odul-avcisi-troya-muzesi-kisa-tanitim-videosuyla-da-ipi-gogusledi/2447814>, (25.12.2022).
- Atagök, T. (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Birch, J. (2018): "Museum spaces and experiences for children – ambiguity and uncertainty in defining the space, the child and the experience", *Children's Geographies*. Ss.1-13. Doi: 10.1080/14733285.2018.1447088
- Cox, M. (1999). "Building Relationships: effective ways of delivering interpretation and exhibits for the family audience", *Arts About Manchester Conference Report*. Uk: Manchester.
- Eyice, S. (1989), "Müzeciliğimizin Başlangıcı ve Türk-İslam Eserleri Müzeleri", İçinde İ. Bayburtluoğlu (Editör). *Müze*, ss.5-10, Ankara: Dönmez Ofset Müze Eserleri Turistik Yayınları.
- İnceelli, A., (2005), "Dijital Hikaye Anlatımının Bileşenleri", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4 (3), ss.132-142.
- Korkmaz, H., Savaşçı, U., Aydın, B., (2019), "Müze Tanıtım Faaliyetleri ve Ziyaretçi Deneyiminin Değerlendirilmesi: Troya Müzesi Örneği ", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (4), ss. 3156-3173.
- Kozak, M., (2017), *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği, (1985), T. C. Resmi Gazete, 18755, 15 Mayıs 1985, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18755.pdf>, (23.12.2022).
- Önder, M. (1989), "Müzeciliğimizin Başlangıcı ve Türk-İslam Eserleri Müzeleri". İ. Bayburtluoğlu (ed). içinde *Müze*. (s.11-22). Dönmez Ofset Müze Eserleri Turistik Yayınları: Ankara.
- Öztoygur, A. (2021), "Çocuklar için Tasarlanmış 9 Müze". <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2021/01/02/cocuklar-icin-tasarlanmis-9-dijitalmuze/>, (20.12.2022).
- Song, H., Park, C. ve Kim, M. (2020), "Tourism Destination Management Strategy for Young Children: Willengness to Pay for Child-Friendly Tourism Facilities and Services at a Heritage Site", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (19), ss. 1-13. Doi:10.3390/ijerph17197100.
- Sproull, N. L. (1995). *Handbook of research methods: A guide for practitioners and students in the social sciences*. London: Scarecrow press.
- Şengül, S. (2019), "Çocuk Dostu Bir Müzenin Olmazsa Olmaz 9 Koşulu". <https://www.egitimpedia.com/cocuk-dostu-bir-muzenin-olmazsa-olmaz-9-kosulu>, (20.12.2022).
- Taner, B. (2019), "Çocuk Dostu Toplum ve Çocuk Dostu Turizm: Nasıl Bir İlişki? ", *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), ss.47-62.

- The Audience Agency, (2001). "Family Friendly Tourism". https://www.culturehive.co.uk/wp-content/uploads/2013/04/AV_Family-Friendly-Tourism-how-to-get-families-to-visit-a-destination.pdf, (20.12.2022).
- Troya Müzesi (2022), https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=TRO01&DistId=TRO_1 (01.06.2022).
- Troya Müzesi (2022). https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=TRO01&DistId=TRO_1 (01.06.2022).
- Türkiye Kültür Portalı, (2022). https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/canakkale/gez-ilecekyer/canakkale-arkeoloji-muzesi_ (05.06.2022).
- UNICEF Child Friendly Cities Initiatives (2022). <https://childfriendlycities.org/i-nitiatives> (23.05.2022).
- Ünal, F. ve Pınar, Y. (2017), "Erken Çocukluk Eğitiminde Müze Deneyiminin Rolü". *İdil Dergisi*, 6 (38), ss. 2899-2917. Doi: 10.7816/idil-06-38-18.
- Yıldız Kuyrukçu, E. (2021), "Bir "Yapı" Değil Bir "His" Yaratmak: Troya Müzesi Örneği". *Online Journal of Art and Design*, 9 (3), ss. 53-70.
- Yumuk, Y. ve Koçoğlu, C. M. (2020), "Müzelerde Çocuklara Yönelik Uygulamaların Ziyaretçi Deneyimi Kapsamında Değerlendirilmesi: Sivas Arkeoloji Müzesi". *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), ss. 3964-3975. Doi: 10.26677/TR1010.2020.601
- Zilcioğlu, Ş. (2008). *Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi*. Ankara: Ürün Yayınları.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.	Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.
Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere, destekleri için de Troya Müze Müdürü Rıdvan Gölcük'e teşekkür ederiz.	Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.
Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.	
Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.	